

POSTANOWIENIE

10 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 10 maja 2024 r. w Warszawie
zażalenia C. spółki akcyjnej spółki akcyjnej w W.
na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 11 stycznia 2023 r., VII AGz 495/22,
w sprawie z wniosku A. w Dubaju
z udziałem C. spółki akcyjnej spółki akcyjnej w W.
o stwierdzenie wykonalności wyroku Sądu Cywilnego w Mediolanie nr 10208/2014
z dnia 17 lipca 2014 roku, wydanego w sprawie o sygnaturze akt 70822/13,

**uchyla zaskarżone postanowienie i pozostawia
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego
w orzeczeniu kończącym postępowanie.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Warszawie postanowieniem z 18 sierpnia 2022 r. oddalił wniosek o stwierdzenie wykonalności wyroku Sądu Cywilnego w Mediolanie nr 10208/2014 z 17 lipca 2014 r., wydanego w sprawie oznaczonej sygn. 70822/13 z powództwa A. w Dubaju przeciwko C. S.A. w W. o zapłatę. Sąd Okręgowy uznał, że stwierdzenie wykonalności wyroku wydanego przez Sąd w Mediolanie byłoby sprzeczne z polskim porządkiem publicznym, gdyż wyrok ten odnosi się do dwóch spółek prowadzących na rynku polskim działalność ubezpieczeniową, tj. C. oraz

C.1 spółka akcyjna. Podkreślił przy tym, że każdy z tych ubezpieczycieli jest odrębną osobą prawną i ponosi odpowiedzialność za własne działania i zaniechania w oderwaniu od drugiego podmiotu. Błędne odniesienie się przez Sąd włoski do dwóch różnych podmiotów godziło w zasadę autonomii podmiotów prawa i prowadziło do naruszenia zasady porządku prawnego.

Sąd Apelacyjny w Warszawie, na skutek zażalenia wnioskodawczyni, postanowieniem z 11 stycznia 2023 r. uchylił powyższe postanowienie i przekazał wniosek Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, uznając, że Sąd ten nie rozpoznał istoty sprawy. Wskazał, że na brak przesłanek pozwalających na jednoznaczną odmowę stwierdzenia wykonalności wyroku sądu włoskiego, zachodzi bowiem potrzeba uzyskania rozstrzygnięcia w sprawie o ustalenia istnienia prawa wnioskodawcy do żądania od uczestnika zapłaty odszkodowania z tytułu umowy ubezpieczenia, o którym orzekł Sąd Cywilny w Mediolanie w wyroku z 17 lipca 2014 r., w toczącym się postępowaniu odwoławczym przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie. Ponadto aktualnie toczy się postępowanie ze skargi kasacyjnej uczestniczki zmierzające do zmiany postanowienia Sądu Apelacyjnego nr 2181/2021 z 17 lipca 2021 r w przedmiocie odrzucenia środka zaskarżenia wniesionego od wyroku Sądu Cywilnego w Mediolanie nr 10208/13 i nie jest znany wpływ tego postępowania na wykonalność wymienionego wyroku. Okoliczności te - w ocenie Sądu Apelacyjnego - przemawiają za zawieszeniem niniejszego postępowania na podstawie art. 177 par. 1 pkt 1 k.p.c., Nie można wykluczyć, że w polskim porządku prawnym, po stwierdzeniu wykonalności niniejszego orzeczenia, będą istniały dwa orzeczenia, których treść byłaby nie do pogodzenia.

W zażaleniu uczestniczka zarzuciła Sądowi Apelacyjnemu naruszenie art. 43 ust. 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych oraz art. 386 § 4 k.p.c.

W odpowiedzi na zażalenie wnioskodawczyni wniosła o jego odrzucenie jako niedopuszczalnego, a w przypadku nadania mu biegu - o oddalenie zażalenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Według art. 44 rozporządzenia nr 44/2001 w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych, od orzeczenia wydanego w następstwie wniesienia środka zaskarżenia może być wniesiony tylko środek zaskarżenia zgodnie z załącznikiem IV. Z załącznika tego wynika, że w Polsce tym środkiem zaskarżenia jest skarga kasacyjna.

Wbrew jednak zapatrywaniu wnioskodawczyni zawartemu w odpowiedzi na zażalenie, wniesienie tego środka odwoławczego w niniejszej sprawie jest dopuszczalne, gdyż pojęcie „orzeczenia”, o którym mowa w art. 44 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować jako orzeczenie co do istoty sprawy. Zaskarżone postanowienie nie ma takiego charakteru, jako że Sąd Apelacyjny nie ocenił merytorycznie zasadności wniosku. Stanowisko to zapewnia spójność rozporządzenia z regulacjami k.p.c. dotyczącymi skargi kasacyjnej i zażalenia na orzeczenie kasatoryjne i gwarantuje równość wobec prawa podmiotów, które chcą skorzystać z zażalenia. Umożliwia uczestnikowi postępowania wpływu na tok postępowania na każdym jego etapie i nie pozostaje w kolizji z postulatem szybkości postępowania.

Odnosząc się do podniesionego w zażaleniu zarzutu nieważności postępowania przed Sądem Apelacyjnym, należy wskazać, że pozbawienie strony możliwości obrony swych praw zachodzi wtedy, gdy w następstwie uchybień procesowych sądu lub strony przeciwnej nie mogła ona brać i nie brała udziału w postępowaniu lub w jego znaczącej części. Istotne jest przy tym, aby skutki tych wadliwości nie mogły być usunięte w toku dalszego postępowania przed wydaniem w orzeczenia w danej instancji a strona była rzeczywiście pozbawiona możliwości obrony i wskutek tego nie działała w postępowaniu. Stwierdzenie, że zachodzi nieważność postępowania wymaga zatem rozważenia, czy w konkretnej sprawie nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, czy uchybienie to miało wpływ na możliwość działania strony oraz czy mimo zaistnienia tych dwóch przesłanek mogła ona bronić swoich praw. Tylko przy kumulatywnym spełnieniu wszystkich tych warunków można mówić o pozbawieniu strony możliwości obrony jej praw prowadzącym do nieważności postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c.

(zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., I CSK 1478/23, nie publ.).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że wynikający z art. 43 ust. 3 Rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 konwencyjny obowiązek rozstrzygnięcia zażalenia w postępowaniu spornym nie oznacza, że stronom należy bezwzględnie - niezależnie od okoliczności sprawy - umożliwić wypowiedzenie się ustnie; wystarczy zapewnienie kontradyktoryjnej formy postępowania odwoławczego i możliwości zajęcia stanowiska na piśmie, tak by zrealizowany został obowiązek wysłuchania obydwu stron (zob. postanowienie z 16 grudnia 2000 r., V CSK 394/20, nie publ.; por też postanowienie z 17 lipca 2008 r., II CSK 84/08, OSNC 2009, nr 9, poz. 128). Sąd Apelacyjny mógł zatem rozpoznać wniosek na posiedzeniu niejawnym. Umożliwił przy tym skarżącej - wbrew jej odmiennemu twierdzeniu - zajęcie stanowiska w sprawie na piśmie. Zarzut naruszenia art. 43 ust. 3 rozporządzenia nr 44/2001 oraz art. 379 pkt 5 k.p.c. należało uznać za chybiony.

Zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. ma na celu jedynie skontrolowanie przez Sąd Najwyższy, czy orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji zostało oparte prawidłowo na jednej z przesłanek przewidzianych w art. 386 § 2 lub 4 k.p.c., a więc, czy powołana przez sąd drugiej instancji przyczyna uchylenia odpowiada podstawie ustawowej wskazanej w uzasadnieniu i czy rzeczywiście wystąpiła w sprawie. Ocena w tym zakresie powinna mieć zatem charakter formalny i skupiać się wyłącznie na ustanowionych w powyższych przepisach przesłankach uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji. Nie może ona wkraczać nie tylko w ocenę merytorycznego stanowiska sądu drugiej instancji co do materialnoprawnych podstaw rozstrzygnięcia, lecz również w ocenę prawidłowości zastosowania przez ten sąd przepisów prawa procesowego, nie związanych bezpośrednio ze wskazaną przyczyną uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 7 listopada 2012 r. IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3, poz. 41; z 25 czerwca 2015 r., V CZ 6/16, z 29 października 2015 r., I CZ 92/15 i z 7 kwietnia 2016 r. II CZ 6/15 - nie publ.).

Nierozpoznanie istoty sprawy, w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c., jest wadliwością rozstrzygnięcia polegającą na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź zaniechaniu zbadania przez ten sąd materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów stron z powodu bezpodstawnego przyjęcia, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999/1/22, z 12 lutego 2002 r. I CKN 486/00, OSP 2003/3/36, z 19 czerwca 2013 r., I CSK 156/13; z 25 czerwca 2015 r., V CZ 35/15 i z 7 kwietnia 2016 r. II CZ 6/16 - nie publ.). Zachodzi ono również w przypadku dokonania przez sąd pierwszej instancji oceny prawnej żądania bez ustalenia podstawy faktycznej, co wymagałoby poczynienia kluczowych ustaleń po raz pierwszy w instancji odwoławczej; w takiej sytuacji uzasadnione jest uchylenie orzeczenia ze względu na respektowanie uprawnień stron wynikających z zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, OSNC 2013, nr 5, poz. 68; z 23 września 2016 r., II CZ 73/16; z 24 stycznia 2017 r., V CZ 92/16; z 22 lutego 2017 r., IV CZ 112/16, IV CZ 113/16 i IV CZ 114/16 oraz z 14 czerwca 2017 r., IV CZ 18/17 i IV CZ 25/17 - nie publ.).

Sąd Apelacyjny uchylając postanowienie Sądu Okręgowego i przekazując sprawę do ponownego rozpoznania na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. wskazał, że na chwilę obecną nie istnieją przesłanki pozwalające na jednoznaczną odmowę stwierdzenia wykonalności wyroku sądu włoskiego, a zachodzi m.in. potrzeba uzyskania rozstrzygnięcia w sprawie toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie, co powinno skutkować zawieszeniem niniejszego postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c.

Trafnie zarzuciła skarżąca, że przytoczone okoliczności nie uzasadniają wyprowadzonego z nich wniosku co do potrzeby uchylenia postanowienia Sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, gdyż Sąd ten rozpoznał istotę sprawy (oddalił wniosek). Okoliczności przywołane w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia, mające usprawiedliwiać wydanie orzeczenia kasatoryjnego, nie mieszczą się w zakresie kognicji sądu pierwszej instancji rozstrzygającego wniosek o stwierdzenie wykonalności wyroku sądu państwa

obcego. Odmienne zapatrywanie, wyrażone w zaskarżonym postanowieniu, jest niezrozumiałe tym bardziej, że Sąd Apelacyjny zakres tej kognicji zinterpretował prawidłowo, stwierdzając, że ogranicza się on jedynie do kwestii *stricte* formalnych. Ocena pozostałych przesłanek oceny zasadności wniosku powinna być zatem dokonana przez Sąd Apelacyjny samodzielnie.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

[SOP]

[ms]